

Okan Celal GÜNGÖR

Doç. Dr. | Assoc. Prof.
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyatı Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Karaman-TÜRKİYE
Karamanoglu Mehmetbey University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature,
Karaman-TURKIYE
ORCID:0000-0002-5933-1336
okancelalgungor@gmail.com

Beytullah BEKAR

Doç. Dr. | Assoc. Prof.
Kırklareli Üniversitesi, Edebiyatı Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kırklareli-TÜRKİYE
Kırklareli University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature, Kırklareli-
TURKIYE
ORCID: 0000-0002-8372-1190
beytullahbekar@gmail.com

Kesik Baş Destanı'nın Yeni Bir Nüshası Üzerine

Öz

Kesik Baş Destanı, Hz. Ali'nin kahramanlığının anlatıldığı destanlardandır. Bu destanın Kirdeci Ali tarafından yazıldığı bilinmektedir. Halk tarafından çok sevilen ve yüzyıllarca dilden dile aktarılan bu destanın yurt içi ve yurt dışında muhtelif kütüphanelerde çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalardan bazıları araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılmış ve hem halk bilimi hem de dil özellikleri açısından incelenmiştir.

Çalışılan nüsha, Almanya'da Bayerische Staatsbibliothek'te A. or. 92.1162'de Hikâye-i Mevlüd adıyla kayıtlı mecmua içindedir. Eser, İbrahim Efendi matbaasında 1882 tarihinde taş baskı yoluyla çoğaltılmıştır. İçerisinde *Kesik Baş Destanı*yla birlikte *Hikâye-i Mevlüd*, *Kasîde-i Tevhîd-i Şerîf*, *Dâsitân-ı Geyik*, *Dâsitân-ı Gögervin* gibi mevlit ve destanlar da yer alır. 96 beyitten oluşan Kesik Baş Destanı ise 38-43. sayfalar arasındadır.

Destanın dili, sade ve anlaşılırdır. Eser taş baskı yoluyla 19. yüzyılın ikinci yarısında çoğaltılmış olsa da dil özellikleri dikkate alındığında, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özellikleri göstermesi sebebiyle eserin 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra, geçiş döneminde yazıldığı ifade edilebilir.

Daha önce tespit edilen nüshalardaki farklılıklarla birlikte yeni bulunan nüshalardaki farklı özellikler Kesik Baş Destanı'nın günümüzde henüz tam bir metninin oluşturulmadığını göstermektedir. Nüshalar üzerine yapılan ve yapılacak olan bu ve benzeri çalışmalar Türk kültürü açısından çok kıymetli olan bu eserin tam bir metninin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: destan, Kesik Baş Destanı, Hz. Ali, Kirdeci Ali.

On a New Copy of the Cut Head Epic

Abstract

The Epic of the Cut Head is one of the epics in which prophet Ali's heroism is told. It is known that this epic was written by Kirdeci Ali. There are many copies of this epic, which is loved by the public and has been passed down from mouth to mouth for centuries, in various libraries within the country and abroad. Some of these copies were unearthed by researchers and examined in terms of both folklore and linguistic features.

The copy that is the subject of the study is in the magazine registered under the name Hikâye-i Mevlüd at number 92.1162 in Bayerische Staatsbibliothek, Germany. This copy was reproduced by lithography in the printing house of İbrahim Efendi in 1882. Apart from the *Epic of the Cut Head*, it also contains mawlıds and epics such as *The Pigeon Epic*, *The Stag Epic*, *The Mawlıd Story*, *The Epic of the Cut Head* is between pages 38-43 and has a total of 96 distichs. The epic is written in a simple and understandable language.

Although the work was reproduced through lithography in the second half of the 19th century, considering its linguistic features, the work shows transitional features from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish. For this reason, it can be said that the work was written in the transition period, after the second half of the 15th century.

The differences in the previously identified copies, as well as the different features in the newly found copies, show that a complete text of the *Cut Head Epic* has not yet been created today. These and similar studies on the copies will contribute to the emergence of a complete text of this work, which is very valuable for Turkish culture.

Keywords: Epic, The Epic of Cut Head, Prophet Ali, Kirdeci Ali.

Giriş

Dâsitân-ı Kesik Baş, *Hikâye-i Kesik Baş* olarak da adlandırılan *Kesik Baş Destanı* mevlid metinlerine eklenen geyik, güvercin vb. hikâyeler gibi, Hz. Peygamber'in faziletlerini ve Hz. Ali'nin İslam uğrunda kahramanlıklarını dile getirerek halkın dinî duygularını canlı tutmak amacıyla anlatılan veya toplantılarda makamla okunan bir halk hikâyesidir. Kahramanı gövdesiz bir insan başı olan hikâye bu garip özelliğiyle dikkat çekmiş, Anadolu'dan başka Balkanlarda ve Asya içlerinde de yaygınlık kazanmıştır (Albayrak, 2022, s. 308).

Kirdeci Ali'ye ait olduğu ve kaynaklarda genellikle 14.-15. yüzyıllarda yazıya geçirildiği belirtilen *Kesik Baş Destanı*, Anadolu'da gelişen İslamî Türk edebiyatının ilk mesnevi örneklerinden kabul edilir (Argunşah, 2002, s. 15). Bu eser, genellikle yazma ve taşbasması Mevlid kitapları içerisinde yukarıda zikredilen diğer dinî destanlarla bir arada, bazen de müstakil olarak yazma mecmualar arasında yer almaktadır (Ocak, 1989, s. 11).

Destanın konusu şöyledir: Hz. Muhammed sahabe ile birlikte sohbet ederken meclise ak sakallı, gözü yaşlı, gövdesi olmayan bir Kesik Baş gelir. Kesik Baş, Hz. Muhammed'e kendi gövdesini ve oğlunu bir devin yediğini, eşini de alıp kaçtığını söyleyip yardım ister. Bunun üzerine Hz. Ali, ileri atılıp Hz. Muhammed'in izniyle Zülfikar'ı kuşanır, Düldül'e biner Kesik Baş ile birlikte dağ taş demeden Kesik Baş'ın eşini devin elinden almak için yedi gün yedi gece yol alırlar. Bu yolculuğun sonunda devin kuyusunun bulunduğu yeşillik bir alana varırlar. Hz. Ali, bir kaya parçasına kement bağlayıp dualarla ve salavatlara yedi gün yedi gecede kuyuya iner orada devle mücadele eder, devin elinden tutsak beş yüz Müslüman'la Kesik Baş'ın eşini kurtarır ve hep birlikte kuyudan çıkarlar. Destanın sonunda Hz. Ali Allah'a dua eder, Kesik Baş, bir yiğit cengâver olur ve birlikte Hz. Muhammed'in yanına dönerler.

Kesik Baş Destanının Nüshaları¹

Kesik Baş Destanı'nın gerek yurt içinde gerekse yurt dışında pek çok nüshası bulunmaktadır. Şu ana kadar tespit edilmiş olan nüshalar şunlardır:

1. Almanya Bayerische Staatsbibliothek nüshası: A. or. 92.1162'de Hikâye-i Mevlüd adıyla 38-43. sayfalar arasında kayıtlıdır.

2. Almanya Bayerische Staatsbibliothek nüshası: A. or. 95.568 de Hikâye-i Mevlüd'ün Nebî adıyla kayıtlı olan bu nüsha, İstanbul'da 1893'te taş baskı yoluyla çoğaltılmıştır. Eser, 96 beyitten müteşekkildir.

3. Almanya Bayerische Staatsbibliothek nüshası: 81.84785'te de kayıtlı olan bu nüsha, Hikâye-i Mevlüd-i Şerîf adıyla kayıtlıdır. İstanbul'da 1856'da taş baskı yoluyla çoğaltılmıştır. Eser, 41-47. sayfalar arasındadır.

4. Almanya Dresden Kütüphanesi nüshası: Mscr. Dresd. Ea. 175'te kayıtlı mecmua içinde olup 1b-7b sayfaları arasında yer almaktadır. Bu nüsha 152 beyittir.²

¹ Nüshalarla ilgili bilgilere <http://www.yazmalar.gov.tr> internet adresinden, Almanya'daki kütüphane kataloglarının taranması ile, M. Argunşah (2002), Kozan ve Çelik (2014) tarafından yapılan çalışmalardan ulaşılmıştır.

² Bu nüsha, Hilal Tepeli tarafından 2021 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

5. Almanya Millî Kütüphanesi nüshası: Türkçe yazmaları bölümünde Dâstân-ı Kesikbaş adıyla Ms. or. oct. 2508'de 90-92b sayfaları arasında kayıtlıdır.
6. Cahit Öztelli Kütüphanesi nüshası: 1872 tarihli bir nüsha.
7. Cahit Öztelli Kütüphanesi nüshası 1: Tarihsiz bir nüshadır.
8. Cahit Öztelli Kütüphanesi nüshası 2: Tarihsiz bir nüshadır.
9. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kitaplığı nüshası: İsmail Saib Efendi böl., 1. Defter, 227 numaradaki cilt içindeki nüshadır.
10. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası: TY. Nu. 4069'daki mecmua içindeki nüshadır.
11. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası.
12. Kahire nüshası: Hidiv Kütüphanesi Türkçe yazmaları 9108/5'te Dâstân-ı Kesikbaş adıyla kayıtlıdır.
13. Kazan-Tataristan nüshası: Hikâye-i Kesikbaş adıyla Kol. 39 liste: 1-2/2444'te kayıtlıdır.
14. Kazan-Tataristan nüshası: Hikâye-i Kesikbaş adıyla Kol. 39 liste: 1-2/2279'da kayıtlıdır.
15. Kazan-Tataristan nüshası: Hikâye-i Kesikbaş adıyla Kol. 39 liste: 1-2/2674'te kayıtlıdır.
16. Kazan-Tataristan nüshası: Hikâye-i Kesikbaş adıyla Kol. 39liste: 1-2/2466'da kayıtlıdır.
17. Kazan-Tataristan nüshası: Mecmû'a-ı Hikâyât adıyla Kol. 39 liste: 1-2/2863'te kayıtlıdır.
18. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi nüshası: 42 Kon 2502/3-A'da Destân-ı Kesikbaş adıyla 61a-64b sayfaları arasında kayıtlıdır.
19. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi nüshası: 42 Kon 3676/5'te Destân-ı Kesikbaş adıyla 18a-21a sayfaları arasında kayıtlıdır.
20. Millî Kütüphane nüshası: 05 Gü 6321/3'dedir. Eser, Mevlüd Hikâyeleri diye kayıtlı olup 31a-35b arasındadır.
21. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz A 2461/11 numarada kayıtlı ve 1195/178020 istinsah tarihli mecmuadaki nüshadır. 230a-235a sayfaları arasında yer almaktadır. 87 beyitlik bir nüshadır.
22. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz A 6818/3 numarada kayıtlı ve 1209/1794 istinsah tarihli mecmuadaki Menâkıb-ı Kesikbaş adlı nüshadır. 65a-62a sayfaları arasında yer alır. 100 beyitlik bir nüshadır.
23. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz A5237/9 numarada kayıtlı ve 1163/1749 istinsah tarihli mecmuadaki Dâstân-ı Kesikbaş nüshasıdır. Nüshanın katalog bilgilerinde 162b-168a olarak kaydedilen mecmuadaki varak numaralarının 164a-168a olduğu tespit edilmiştir. Bu nüsha nesir tarzında kaleme alınmıştır.
24. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 1454/2'de Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 19b-22b sayfaları arasındadır.
25. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 2461/11'de Kesikbaş adıyla 230a-235a sayfaları arasındadır.
26. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 3265/1'de Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 1b/7a sayfaları arasındadır.
27. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 3797/2'de Dâstân-ı İbrâhîm Edhem adıyla 16b-21a sayfaları arasındadır.

28. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 3881/1'de Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 50a/54b sayfaları arasındadır.
29. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 5237/9'da Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 162b-168a sayfaları arasındadır.
30. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 6458/5'de kayıtlı olan nüshadır ve 6 varaktan oluşmaktadır.
31. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 6458/5'te Kesikbaş Destânı adıyla 49b-52a sayfaları arasındadır.
32. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 6818/3'te Menâkıb-ı Kesikbaş adıyla 62a-65a sayfaları arasındadır.
33. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 6823/4'te Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 13b-17a sayfaları arasındadır.
34. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 7120/5'te Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 3a-6a sayfaları arasındadır.
35. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. A 8105/2'de Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 3a-6a sayfaları arasındadır.
36. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 121 24-30. sayfaları arasındadır.
37. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 2 içinde 21-25b sayfaları arasındadır.
38. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 219³
39. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 261⁴
40. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 54 içinde 47b'dedir.
41. Millî Kütüphane nüshası: 06 Mil Yz. Cönk 99 16-22b sayfaları arasındadır.
42. Millî Kütüphane nüshası: 14 Hk. 47/4'de Dâstânlar adıyla 79b-126 sayfaları arasındadır.
43. Millî Kütüphane nüshası: 14 Hk. 79/3'te Dâstân-ı Kesikbaş adıyla 153b-157a sayfaları arasındadır.
44. Millî Kütüphane nüshası: 45 Hk. 1321/6'dadır. Dâstân-ı Kesik Baş adıyla kayıtlıdır.
45. Millî Kütüphane nüshası: Dâstân-ı Kesikbaş adıyla Hk. 55 458/13'de 136-141b sayfaları arasında kayıtlıdır.⁵
46. Millî Kütüphane nüshası: Mecmû'a-ı Fevâ'id adıyla kayıtlıdır. 06 Hk 4686'da kayıtlıdır.⁶
47. Millî Kütüphane nüshası: Millî Kütüphane, nu. A. 3881, 50a-54a sayfaları arasında, 115 beyitlik harekeli bir nüshadır.
48. Millî Kütüphane nüshası: Samsun İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu'nda 55 Hk 458/13 numarada kayıtlı, 1187/1774 istinsah tarihli mecmuada yer alan Dâstân-ı Kesikbaş adlı nüshadır. 136b-140a sayfaları arasında yer almaktadır. Nüsha, 91 beyitten oluşmaktadır.
49. Namık Aslan nüshası: Namık Aslan'ın özel kütüphanesinde bulunmaktadır. 17. yüzyılda istinsah edildiği düşünülen nüsha, 89 sayfalık destanlar mecmuasının içinde 37-43. sayfalar arasında yer almaktadır. Nüsha toplamda 83 beyittir.
50. Nurosmaniye Kütüphanesi nüshası: Nu. 3450, 60a-64a sayfaları arasında yer alan 110 beyitlik bir nüshadır.

³ Hangi sayfalar arasında olduğu belli değildir.

⁴ Hangi sayfalar arasında olduğu belli değildir.

⁵ Hangi sayfalar arasında olduğu belli değildir.

⁶ Hangi sayfalar arasında olduğu belli değildir.

51. Türk Tarih Kurumu nüshası: Y/462 numarada kayıtlı 1145/1732-33 istinsah tarihli mecmuadaki "Dâsitân-ı Kesikbaş" nüshasıdır. Bu nüsha, 99 beyit olup 4b-8a sayfaları arasında yer almaktadır.⁷

52. Üsküp Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi nüshası: Bu kütüphane 1344 numarada kayıtlı mecmua içerisinde 15b-23a sayfaları arasında yer almaktadır. 122 beyitlik harekeli bir nüshadır.

53. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi nüshası: Türkçe yazmaları bölümünde Hikâye-i Kesikbaş adıyla 301/5'de kayıtlıdır. 58b-61b sayfaları arasındadır.

Çalışmaya esas olan nüsha, Almanya Bayerische Staatsbibliothek'te A. or. 92.1162'de Hikâye-i Mevlüd adıyla kayıtlı olan mecmua içindedir. Mecmua, İbrahim Efendi matbaasında 1882 (H. 1299) tarihinde taş baskı yoluyla çoğaltılmıştır. 48 sayfadan oluşan mecmua, 23.5 x 15.5 ebatındadır. Mecmua içinde *Hikâye-i Mevlüd*, *Kasîde-i Tevhîd-i Şerîf*, *İlâhî-i İbrâhîm Hakkı*, *Vefât-ı Fâtimatü'z-Zehrâ*, *Dâsitân-ı Geyik*, *Dâsitân-ı Göğercin*, *Dâsitân-ı İbrâhîm*, *Dâsitân-ı Kesik Baş*, *Hikâye-i İslâm u Yahûdî ve Dâsitân-ı Deve* gibi destanlar, halk hikâyeleri, menkıbeler bulunmaktadır. *Kesik Baş Destanı*, 38-43. sayfalar arasında olup toplam 96 beyittir. Metin, aruzun Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün kalıbıyla yazılmıştır.

Eser, sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Her ne kadar eser taş baskı yoluyla 19. yüzyılın ikinci yarısında çoğaltılmış olsa da dil özellikleri dikkate alındığında metnin Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özellikleri göstermesi sebebiyle 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra geçiş döneminde yazıldığı söylenebilir.

1. I. çokluk emir-istek ekinin *-Allm* şeklinde olması: *başlayalım, dürüşelim*
2. I. teklik ve çokluk şahıs iyelik ekinin düz ünlülü kullanımı: *dilime, yerimden, düşmânımız, yüzümüzü*
3. Belirsiz geçmiş zamanın hem düz hem yuvarlak ünlülü kullanımı: *urmuşlar, turmuşam*
4. Bilinen geçmiş zaman ekinin düz-dar ünlülü kullanımı: *oturdu, urdu, gördiler*
5. Dönüşlülük zamirinin *kendü* ve *kendi* şeklinde kullanımı
6. İlgi durumu ekinin düz-dar ünlülü kullanımı: *Resül'ün, Muştafa'nın*

Esere söz varlığı açısından bakıldığında Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça kelimelere göre ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca eserde arkaik kelimeler de geçmektedir: *dürüş-* "çalışmak, uğraşmak", *tapu* "ibadet", *Çalap* "yaratıcı, Allah", *yavlak* "pek, çok", *ayrık* "başka", *uş* "akıl"

Sonuç

Hazreti Ali'nin kahramanlıklarının anlatıldığı *Kesik Baş Destanı*, hem İslam dinini, din büyüklerini sevdirmeye hem de hoşça vakit geçirmeye amacıyla mevlid meclislerinde sevilerek okunmuştur.

Türk dili ve kültürü açısından ihtiva ettiği malzemelerle de araştırmacıların geçmişte olduğu gibi bugün de dikkatini çekmektedir.

Almanya Bayerische Staatsbibliothek'te bulunan 96 beyitlik bu nüshada geçen arkaik kelimeler (*tapu*, *dürüş-* vb.), eklerde ve kelimelerde görülen uyum ve uyumsuzluk süreçleri (*urmuşlar*, *turmuşam*, *kendi*, *kendü* vb.) Türkçenin Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş süreciyle ilgili bilgiler de vermektedir.

⁷ Ahmet Yaşar Ocak tarafından yayımlanan bu yazma nüsha 99 beyitten oluşmaktadır fakat Ahmet Yaşar Ocak, 27. beyitten itibaren 22 beyitlik bir kısmın eksik olduğunu ve bu eksik kısımları da "Hikâye-i Mevlüdü'n-Nebî"den tamamladığını belirtir (Ocak, 1989, s. 86).

Yapılan tarama sonucunda *Kesik Baş Destanı*'nın yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerde 53 nüshası tespit edilmiştir. Eserin yeni nüshalarının ortaya çıkarılması ve yayımlanması, ileride destanın tam bir metninin ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Albayrak, N. (2022). *Kesik Baş destanı*. İçinde *TDV İslâm ansiklopedisi* (Cilt 5, ss.308). Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Argunşah, M. (2002). *Kırdeci Ali Kesikbaş destanı*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kozan, A. & Çelik, M. Y. (2014). Kesik Baş Destanı ve Türk kültüründe Kesik Baş'a dair yeni bulgular. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (209), 177-207. <https://docplayer.biz.tr/205176044-Kesikbas-destani-ve-turk-kulturunde-kesikbas-a-dair-yeni-bulgular.html>.

Ocak, A. Y. (1989). *Türk folklorunda Kesik Baş*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Tepeli, H. (2021). *Kırdeci Ali'nin Kesikbaş destanı* (Tez No: 666116) [Yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

<http://www.yazmalar.gov.tr/basit-arama?q=kesikba%C5%9F>

Metin

(fâilâtün fâilâtün fâilün⁸)

- 38/4 **Dāsītān-ı Kesik Baş**
38/5 Başlayalım söze bismillâh ile
Dürüşelim dün ü gün Allâh ile
38/6 Bir hikâyet dilime geldi arı
Ediserem **Hak** kılar ise yârî
38/7 **Hak** yârî kıla dilime söyleyem
Muştafâ mucizâtın şerh eyleyem
38/8 Oturdu Muştafâ dört yâr-ıla
Otuz üç biñ şahâbe cümle bile
38/9 Baqarlardı Resûl'in ay yüzine
Kulak urmuşlardı şeker sözine
38/10 Gördiler kim bir âdem kesik başı
Girdi içerü döker gözi yaşı
38/11 Ak şakallu şanasın nürdür aqar
Nûra batar kim-ki yüzine bakar
38/12 Ne ayağı var idi hem ne eli
Bir Kesik Baş'dır hemân söyler dili
38/13 Gevdesi yok bir 'acâyib baş durur
Şehîd olmuş gözleri hem yaş durur
38/14 Yüzünü urdı yere kıldı zârî
Zârî zârî ağladır peygâmberi
38/15 'Alî turup anda destür diledi
Ol başı getürmege kaşd eyledi
38/16 Tutdı 'Alî başı kaldıramadı
Mişkâl ü zerre⁹ yerinden ayıramadı

⁸ Şürde pek çok vezin kusuru bulunmaktadır. Şürde müstensihin imlasına müdahale edilmemiştir.

⁹ Metinde mişkâl-i zerre yazılmıştır.

- 38/17 Ğayretinden 'Alī'niñ uşşı gider
Ol baş eydür yā Resūl 'Alī' neder
- 38/18 'Alī' gibi biñ-dahı olur ise
Cümlesi da' vā ile gelür ise
- 38/19 Kimse hergiz beni kaldıramaya
Zerre kadar yerimden ayıramaya
- 39/1 Dürişürdim dün ü gün Allāh ile
Allāh adı hem dahı benim ile
- 39/2 Elli bir kez dahı varmışam Ğacca
Çok tımār eylemişem yalın açā
- 39/3 Ğāh yürürdim yeryüzinde at-ıla
Ğāh çıkardım göge mu' cizāt-ıla
- 39/4 Ğāh girerdim ādemī şüretine
Ğāhī varırdım melekler katına
- 39/5 İsm-i a' zām du' āsın bilür idim
'İsā ile ben namāz kıılır idim
- 39/6 Ğal'a-ı zerrīn idi şehrim benim
ŞeyĞ 'Abdullāh idi adım benim
- 39/7 Bir Ğüb oğlım bir Ğatunım var idi
İkisi-de benim ile yār idi
- 39/8 Oğlım ile gövde mi bir dīv yēdi
Yā Resūlallāh meded eyle dēdi
- 39/9 'Avratımı aldı gitdi kıuyuya
ĞayĞu kıomaz gözlerimi uyuya
- 39/10 Dādımı ger alvërmezsen benim
Ğıyāmetde da' vācınam ben seniñ
- 39/11 Bu sözi işitdi çün 'Alī' turu
Zülfıķār bağladı geldi ilerü
- 39/12 Dēr Resūl'e destūr vërgil varayım
Zülfıķār ile dīvī öldüreyim
- 39/13 Yā ben ölem yā dīvīñ başın kesem
Yēr dibinde görürsem anı başam
- 39/14 Ben erenler maĞfilinde tırmışam
Ayrık erlik da' vāsını kıılmışam
- 39/15 Resūl eydür yā 'Alī' varma aña
Olmasun-kim bir ziyān gele saña
- 39/16 'Alī' eydür çāre yok varısaram
Başıma yazılanı göriserem
- 39/17 Dīv elinden alayım ol 'avratı
Almaz isem kıanı İslām Ğayreti
- 39/18 'Alī'yi gönderdiler ol menzile
Otuz biñ şahābe cümle bile
- 39/19 Bindı düldüle takındı Zülfıķār
Hem Ğüseyn-ile Ğasan eyledi zār
- 39/20 Gitdi 'Alī' dahı Kesik Baş-ıla
Döndi aşĞablar kıamu göz yaş-ıla
- 39/21 Şol 'Alī' sürer idi düldül atı

- Ol Kesik Baş gider düldülden katı
40/1 Tağ u taş demez yuvarlanur geçer
Şanasın-kim kanadı vardır uçar
40/2 Ok atımı 'Alī'den önce gider
Yedi muşhaf Kurān'ı ezber eder
40/3 Kanda kim 'Alī namāz kılar idi
Ol Kesik Baş göz ile kılar idi
40/4 'Alī öper ol Kesik Baş'ın yüzün
Mendil ile hem siler yüzün gözün
40/5 Yedi gün [ü] dün demeyüp sürdiler
'Ākıbet bir mürgizāra geldiler
40/6 Vardı ol yazıda bir derin kıyu
Çıkar hem ol kıyudan cehennem ābı
40/7 Ol baş eydür yā 'Alī dīv kıyusu
Bu kıyudur kal'asının kapusu
40/8 Dā'imā bundan çıkup bundan geçer
Yedigi ādem eti ömri geçer
40/9 'Alī ol-dem döndi bakdı Düldül'e
Beş yüz kılaç kemendi var bile
40/10 Kemend ucın bir kıyaya bağladı
Ol Kesik Baş Düldül ile ağladı
40/11 'Alī eydür himmetiñ tutuñ bile
Ola kim ol Hāk Çalap yardım kıla
40/12 Kemend ucın 'Alī aldı eline
Allāh adın çok getürdi diline
40/13 Egül egül kıpuya indi 'Alī
Tañrıñ arslanı ol gerçek velī
40/14 Aşağı bakdı gördi kıyu ırak
Kendüye eydür ipi elden bırak
40/15 'Alī çün kemendi elden kodı
İsm-i a'zam duāsını okudı
40/16 İner¹⁰ idi kıyuya yavlaç katı
Getürürdi tekbir ü şalavātı
40/17 Yedi gün yedi gece iner idi
Gāh başı gāh ayağı döner idi
40/18 Şükr ederdi dā'imā ol Tañrı'ya
Şıdk-ıla ihlāş-ıla ikrār ile
40/19 Buñ¹¹ yerinde ne deyim demez idi
İñleyüp kıygusın yemez idi
40/20 Namāz vaqti oldıgıñ bilür idi
Göz ucıyla namāzın kılar idi
40/21 Sekiz günde ayağı erdi yere
Bir sāt oturdı kim aqlın dère
41/1 'Alī gördi anda bir temür¹² kıpu

¹⁰ Metinde iter yazılmıştır.

¹¹ Metinde yün yazılmıştır.

- Secdeye vardı Hakk'a kıldı tapu
41/2 Kapuyı kopardı gördi bir sarây
Ol sarâyda bir hatun var şan-ki ay
41/3 Hoş namâz kılar ol âhîret hatunı
Âh edicek göge çıkar tütünü
41/4 Gökçek yüzi sarâyı nûr eylemiş
Tañrı aşkı gönlinde yer eylemiş
41/5 Seccâdesi yaş ile hem tolumuş
Ol Kesik Baş'ın helâli bu imiş
41/6 'Alî anda gördi-kim bir oğada
Beş yüz sünnî Müslimân bir arada
41/7 Elleri boyunları bağlu durur
Dîv elinden ciğeri tığlu durur
41/8 Çün 'Alî'yi gördiler bi-çâreler
Dilediler karşısına varalar
41/9 Anlar eydür yâ 'Alî feryâd dèyü
Bu dîv elinden bizi kırtar dèyü
41/10 Beş biñ idik beş yüzimizi kodı
Günde yüz kişilerin gözün yedi
41/11 'Alî eydür beni kim dèdi size
Anlar eydür Muştafâ geldi bize
41/12 Bize dèdi 'Alî bunda geliser
Sizi bu dîv elinden alisar
41/13 Şıçradı gitdi 'Alî bir sarâya
Gördi bir dîv ki beñzer minâreye
41/14 Uykuva varmışdı ħorlar ol la'îñ
İçi tışı tölmiş ıdı küfr ü kîñ
41/15 Şöyle katı nefesi andan çıkar
Burc [u] bârûya tokınursa yaçar
41/16 Başı künbed kıolları şâh-ı cınâr
Gözleri külhân tamı gibi yanar
41/17 'Alî nağra urdı dîv uyanmadı
Nağra anıñ cânına kâr eyle[me]di
41/18 Bir dahı 'Alî yine nağra urur
Dîv uyanup yerinden tırı gelür
41/19 Katı katı 'Alî'ye dönüp baçar
Dişlerini biri birine çaçar
41/20 Sen-mi geldiñ yâ 'Alî düşmânımız
Seniñ elinden yakıldı cânımız
41/21 Sen kesmişsiñ bunca dîvler başını
Sen akıtdıñ kâşır dîvin kânını
42/1 'Alî eydür bunda Hakk vèrdi beni
Pâre pâre eylerem şimdi seni
42/2 Ol dîv eydür yâ 'Alî seni yeyem
Dünyâda seni Müslimân kıomayam

¹² Metinde timür yazılmıştır.

- 42/3 Bunı dedı ol la 'in indi¹³ yere
Biñ baṭmān gürzi getürdi-kim ura
- 42/4 Kalkanın çevirdi 'Alī kolına
Allah adın çok getürdi diline
- 42/5 Bir gürz urdı 'Alī alamadı
Neyleyüp neđesini bilemedi
- 42/6 'Alī eydür ol dīve parmağ getür
Tañrınıñ birliğine imān getür
- 42/7 Ol dīv eydür biñ yaşadım demedim
'Ömrümde dīn kayğusın yemedim
- 42/8 'Alī çün-kim işitdi bu sözleri
Kaķımadan kana döndi gözleri
- 42/9 Zülfiķār'ı çaldı dīviñ başına
Kesdi başın geçdi sarāy taşına
- 42/10 İki pāre eyledi 'Alī dīvi
Çün dīv öldi yıķıldı İblīs evi
- 42/11 Ol Müslimānlar kamusı güldiler
Ol dīvüñ hazīnesini aldılar
- 42/12 Aldılar ol ḥatunı dērildiler
Cümlesi kapu dibine geldiler
- 42/13 'Alī du 'ā etdi āmīn dediler
Kendülerin kuyu ağzında buldılar
- 42/14 'Alī du 'ā etdi ol Kesik Baş'a
Ol-daḥı bir nev-civān oldu yaşı
- 42/15 Yerini vėrdi āña 'avratı[nı]
Kendisi tıtdı Medīne yolını
- 42/16 Şağ selāmet geldi yėtdi 'Alī
Muşafānıñ katına ėrdi velī
- 42/17 Cümle aşḥāb gelüben görüşdiler
Şād olup ḥāl ü ḥatır¹⁴ soruşdılar
- 42/18 İşbu kışsa burada oldu tamām
Muşafānıñ rüḥına yüz biñ selām

¹³ Metinde endi yazılmıştır.

¹⁴ Metinde ḥāl-i ḥatır yazılmıştır.

Dizin-Sözlük

āb (Far.): su

ā.+ ı 40/6

‘**acāyib (Ar.):** tuhaf

‘a. 38/13

ad: isim

a.+ ı 39/1

a.+ ım 39/6

a.+ ın 40/12, 42/4

ādem (Ar.): kişi

ā. 38/10, 40/8

ādemi (Ar.): insan

ā. 39/4

ağla-: göz yaşını dökmek

a.- dı 40/10

ağlaT-: ağlamasına sebep olmak

a.- ır 38/14

ağ(i)z: organ adı

a.+ ında 42/13

āh: feryat

ā.- edicek 41/3

āhıret (Ar.): öbür dünya

ā. 41/3

aķ: beyaz

a. 38/11

aķ-: süzülme, dökülme

a.- ar 38/11

‘**āķıbet (Ar.):** nihayet, son

‘a. 40/5

aķıt-: akmasını sağlamak

a.- dıñ 41/21

aķlın dēr- (Ar. + T.): aklını başına

toplamak, kendine gelmek

a.- e 40/21

al-: 1. gidermek, ortadan kaldırmak

a.- ıvırmezsın 39/10

2. kurtarmak

a.- ayım 39/17

a.- maz isem 39/17

a.- ısar 41/12

3. kavramak

a.- dı 40/12

4. karşılamak

a.- amadı 42/5

5. ele geçirmek

a.- dılar 42/11, 42/12

aldı git-: alıp götürmek, yakalayıp

götürmek

a.- di 39/9

‘**Alī (Ar.):** Hz. Ali

‘A. 38/15, 38/16, 38/17, 38/18,

39/11, 39/15, 39/16, 39/20, 39/21,

40/11, 40/12, 40/13, 40/15, 40/3,

40/4, 40/7, 40/9, 41/1, 41/6, 41/11,

41/12, 41/13, 41/17, 41/18, 41/20,

41/9, 42/1, 42/10, 42/13, 42/14,

42/16, 42/2, 42/4, 42/5, 42/6, 42/8

‘A.+ den 40/2

‘A.+ niñ 38/17

‘A.+ ye 41/19

‘A.+ yi 39/18, 41/8

Allāh (Ar.): yaratıcı

a. 38/5, 39/1, 40/12, 42/4

āmīn (Ar.): duadan sonra söylenen

“kabul olsun!” anlamında dilek ifade

eden söz

ā. 42/13

aña: ona

a. 39/15, 42/15

anda: orada

a. 38/15, 41/1, 41/6

andan: oradan

a. 41/15

anı: onu

a. 39/13

anıñ: onun

a. 41/17

anlar: onlar

a. 41/11, 41/9

arı: saf, temiz

a. 38/6

aşhāb (Ar.): sahabeler

a. 42/17

a.+ lar 39/20

aşağı: yukarı karşıtı

a. 40/14

‘**aşk (Ar.):** kuvvetli sevgi ve bağlılık

duygusu

- ‘a.+ ı 41/4
at: binek hayvanı
a.+ ı 39/21
a.+ ıla 39/3
at-: bir cismi bir yöne doğru fırlatmak
a.- ımı 40/2
‘**avrat** (Ar.): eş, zevce
‘a.+ ı 39/17
‘a.+ ımı 39/9
‘a.+ ımı 42/15
ay: dünyanın uydusu
a. 38/9, 41/2
ayağ: organ adı
a.+ ı 38/12, 40/21
ayır-: bir şeyi bulunduğu yerden almak
a.- amadı 38/16
a.- amaya 38/19
ayrık: bundan sonra
a. 39/14
bağla-: 1. kuşanmak
b.- dı 39/11
2. ip vb. bir araçla bir şeyi bir şeye tutturmak
b.- dı 40/10
bağlu: bağlanmış olan
b. durur 41/7
bağ-: bakışı bir yöne çevirmek
b.- ar 38/11, 41/19
b.- arlardı 38/9
b.- dı 40/9
bārū: sur, kale duvarı
b.+ ya 41/15
baş-: baskın yapmak
b.- am 39/13
baş: 1. kafa
b. 38/13, 38/17
b.+ ı 38/15, 38/16, 41/16
b.+ ıla 39/20
b.+ ın 39/13, 42/9
b.+ ın 40/4
b.+ ına 42/9
b.+ ını 41/21
2. Kesikbaş
b. 40/7
başı ayağı dön-: çok yorulmak, takati kesilmek
b.- eridi 40/17
başa yazıl-: Allah'ın isteğiyle olduğuna inanmak
b.- ima y.- anı 39/16
başla-: bir işe girişmek
b.- yalım 38/5
bat-: gark olmak
b.- ar 38/11
batmān: ağırlık ölçü birimi
b. 42/3
ben: I. teklik kişi zamiri
b. 39/5, 39/10, 39/13, 39/14
b.+ i 38/19, 41/11, 42/1
b.+ im 39/1
benim: ben zamirinin ilgi durumu eki almış şekli
b. 39/6, 39/7, 39/10
beñze-: benzer nitelikler bulunmak
b.- r 41/13
beş biñ: beş bin
b.- idik 41/10
beş yüz: beş yüz
b. 40/9, 41/6
b.+ imizi 41/10
bırağ-: koyuvermek, salıvermek
b. 40/14
bī-çāre (Far.): çaresiz
b.- ler 41/8
bil-: 1. öğrenmiş olmak
b.- üridim 39/5
2. fark etmek, anlamak
b.- üridi 40/20
bile: birlikte, yanında
b. 38/8, 39/18, 40/9, 40/11
biñ: bin
b. 38/18, 42/3, 42/7
bin-: bir binek hayvanının üzerine atlamak
b.- di 39/19
bir: 1. adet olarak bir
b. 38/10, 39/7, 41/18

2. herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı
b. 38/6, 38/12, 38/13, 39/8, 39/15, 40/5, 40/10, 40/6, 40/2141/1, 41/13, 41/2, 41/6, 42/14, 42/5
bir arada: birlikte
b. 41/6
biri: herhangi bir kimse
b.+ ini 4215
birlik: bir olma durumu
b.+ ine 42/6
bismillāh (Ar.): besmele
b. 38/5
biz: I. çokluk kişi zamiri
b.+ e 41/11, 41/12
b.+ i 41/9
boyun: organ adı
b.+ ları 41/7
bu: 1. işaret zamiri
b. 41/5
b.+ ndan 40/8
b.+ nı 42/3
2. işaret sıfatı
b. 39/11, 40/7, 41/9, 41/12, 42/8
bul-: bir yere, bir noktaya varmak, ulaşmak
b.- dılar 42/13
buñ: sıkıntı, dert
b. 40/19
bunca: bu kadar
b. 41/21
bunda: buradan
b. 41/12, 42/1
bundan: buradan
b. 40/8
burada: bu yerde
b. 42/18
burc (Ar.): kale duvarı
b. 41/15
cān (Far.): kişinin varlığı, özü
c.+ ımız 41/20
c.+ ına 41/17
cehennem (Ar.): tamu, günahkârların öldükten sonra azap gördükleri yer

c. 40/6
cigeri tağlu (Far.): çok acısı olan
c. 41/7
cümle (Ar.): hepsi, tamamı
c. 38/8, 39/18, 42/17
c.+ si 38/18, 42/12
çağ-: vurmak
ç.- ar 41/19
çal-: vurmak
ç.- dı 42/9
çäre (Far.): çıkar yol
ç. 39/16
çevir-: döndürmek
ç.- di 42/4
çık-: 1. yükselmek
ç.- ar 41/3
ç.- ardım 39/3
2. içeriden dışarıya varmak
ç.- ar 40/6, 41/15
ç.- up 40/8
çok: miktarca fazla
ç. 39/2, 40/12, 42/4
çün (Far.): 1. ne vakit ki
ç. 40/15
2. ...dığı zaman, ... dışında
ç. 39/11, 41/8, 42/10, 42/8
da / de: bağlama edatı
d. 39/7, 39/10
dād (Far.): sızlanma, şikâyet
d.+ ımı 39/10
dañı: bağlama edatı
d. 38/18, 39/1, 39/2, 39/20, 41/18, 42/14
dā'imā (Ar.): her zaman
d. 40/8, 40/18
da'vā (Ar.): savunulan görüş, iddia
d. 38/18
d.+ sını k- mışam 39/14
da'vācı (Ar. + T.): şikâyetçi olan kimse
d.- nam 39/10
dē-: 1. söylemek
d.- di 39/8, 41/11, 41/12, 42/3
d.- diler 42/13

- d.- medim 42/7
d.- mezidi 40/19
d.- r 39/12
d.- yü 41/9
2. diye düşünmek
d.- meyüp 40/5
d.- mez 40/1
dem (Far.): zaman
d. 40/9
dêril-: toplanmak
d.- diler 42/12
derin: dibi yüzeyinden uzak olan
d. 40/6
destür dile- (Far. + T.): izin istemek
d.- di 38/15
destür vèr- (Far. + T.): izin vermek
d.- gîl 39/12
dîb: 1. bir şeyin en alt bölümü
d.+ inde 39/13
2. bir şeyin yanı başı
d.+ ine 42/12
dîl: organ adı
d.+ i 38/12
d.+ ime 38/7
dîle-: istemek
d.- diler 41/8
dîline getür-: anmak, söylemek
d.- di 40/12, 42/4
dîlime gel: söyleyecek duruma
gelmek
d.- di 38/6
dîñ (Ar.): kutsal varlıklara inanmayı
ve tapınmayı sistemleştiren kurum
d. 42/7
dîş: organ adı
d.+ lerini 41/19
dîv (Far.): dev
d. 39/17, 39/8, 40/7, 41/12, 41/13,
41/17, 41/18, 41/7, 41/9, 42/10,
42/2, 42/7
d.+ e 42/6
d.+ i 39/12, 42/10
d.+ iñ 39/13, 41/21
d.+ ler 41/21
d.+ üñ 42/11
dök-: akıtmak
d.- er 38/10
dön-: 1. yönünü bir tarafa çevirmek
d.- di 40/9
d.- üp 41/19
2. bir şekle girmek
d.- di 42/8
3. geri gelmek
d.- di 39/20
dört: dört
d. 38/8
du ā (Ar.): Allah'a yalvarma
d. 39/5
d.+ sın 39/5
d.+ sını 40/15
d.- êtdi 42/13, 42/14
düldül (Ar.): Ali'ye Hz. Muhammed
tarafından hediye edilen binek
hayvanı
d. 39/21, 40/10
d.+ den 39/21
d.+ e 39/19, 40/9
dün ü gün: gece gündüz
d. 38/5, 39/1
dünyā (Ar.): yeryüzü
d.+ da 42/2
dürîş-: çabalamak, gayret etmek
d.- elim 38/5
d.- ürdim 39/1
düşmān (Far.): hasım, husumetli
d.+ ımız 41/20
éd-: söylemek
è.- iserem 38/6
egül egül: eğile eğile
e. 40/13
el: 1. organ adı
e.+ den e. 40/14, 40/15
e.+ i 38/12
e.+ leri 41/7
e.+ ine 40/12
2. sahiplik
e.+ inden 39/17
elinden: yüzünden, sebebinden
e. 41/12, 41/20, 41/7, 41/9
elli bir: elli bir

- e. 39/2
ér-: ulaşmak, varmak
è.- di 40/21, 42/16
è.- diler 40/5
eren: veli, ermiş
e.+ ler 39/14
erlik: mertlik, yiğitlik
e. 39/14
et: deri ve kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka
e.+ i 40/8
ev: hane
e.+ i 42/10
eyit-: söylemek
è.- er 38/17, 39/15, 39/16, 40/11,
40/14, 40/7, 41/11, 42/1, 42/2,
42/6, 42/7
eyle-: yapmak
e.- di 42/10
ezber (Far.): akılda tutma
e.- eder 40/2
feryād (Far.): bağırma, haykırma
f.- eder 41/9
gāh gāh(Far.): bağlama edatı
g. 39/3, 40/17
gāhī (Far.): bazen, ara sıra
g. 39/4
ğayret (Ar.): çaba
ğ.+ i 39/17
ğ.+ inden 38/17
geç-: bir yerden başka bir yere
gitmek; varmak, ulaşmak
g.- di 39/11, 41/11, 42/16, 42/9
g.- diler 42/11, 42/12
g.- diñ 41/20
g.- üben 42/17
g.- er 40/1, 40/8
g.- iser 41/12
g.- ür ise 38/18
gel-: bir yere varmak, ulaşmak
g.- di 41/12, 42/16
g.- diler 40/5, 42/12
g.- iser 41/12
g.- üben 42/17
g.- ür 41/18
ger: bağlama edatı
g. 39/10
gerçek: hakiki
g. 40/13
getür-: gelmesini sağlamak
g.- di 42/3
g.- mege 38/15
gevde /gövde: vücut
g.+ mi 39/8
g.+ si 38/13
gibi: çekim edatı
g. 38/18, 41/16
gir-: dışarıdan içeri girmek
g.- di 38/10
g.- erdim 39/4
giT-: bir yöne doğru hareket etmek
g.- di 39/20, 41/13
g.- er 39/21, 40/2
gök: gökyüzü
g.+ e 39/3, 41/3
gökçek: güzel
g. 41/4
gönder-: yollamak
g.- diler 39/18
göñ(ü): duyguların kaynağı olan yer
g.+ inde 41/4
gör-: 1. gözle algılamak, seçmek
g.- di 41/1, 41/13, 41/2, 41/6
g.- diler 38/10, 41/8
g.- ürsem 39/13
2. yaşamak
g.- iserem 39/16
3. fark etmek, anlamak
g.- di 40/14
görüş-: karşılıklı konuşmak
g.- diler 42/17
göz: organ adı
g. 39/20, 40/20, 40/3
g.+ in 40/4, 41/10
g.+ leri 38/13, 41/16, 42/8
g.+ lerimi 39/9
göz(i)yaşı: gözden akan sıvı
g. 38/10
gül-: gülmek, sevinmek
g.- diler 42/11

gün: 24 saatlik zaman dilimi

g.+ de 40/21

gün ü dün: gece gündüz

g. 40/5

günde: her gün

g. 41/10

gürz (Far.): silah olarak kullanılan

topuz

g. 42/5

g.+ i 42/3

hacc (Ar.): İslam'ın beş şartından biri

h.+ a 39/2

Hak(k) (Ar.): yaratıcı

h. 38/6, 38/7, 42/1

h.+ a 41/1

h. ise 38/6

Hak Çalap (Ar. + T.): yaratıcı

h. 40/11

hāl (Ar.): durum, vaziyet

h. 42/17

Hasan (Ar.): Hz. Hasan

h. 39/19

hatır (Ar.): duygu, his

h. 42/17

hatun: kadın

h. 41/2

h.+ ı 41/3, 42/12

h.+ ım 39/7

hazīne (Ar.): altın, gümüş vb. değerli

eşya, servet

h.+ sini 42/11

helāl (Ar.): nikâhlı olan eş

h.+ i 41/5

hem (Far.): bağlama edatı

h. 38/12, 38/13, 39/1, 39/19, 40/4,

40/6, 41/5

hemān (Far.): hemen, o anda

h. 38/12

hergiz (Far.): asla

h. 38/19

hikāyet (Ar.): hikāye, kıssa

h. 38/6

himmet (Ar.): niyet

h.+ iñ 40/11

horla-: horuldamak

h.- r 41/14

hoş (Far.): güzel

h. 41/3

hüb (Far.): güzel

h. 39/7

Hüseyin (Ar.): Hz. Hüseyin

h. 39/19

ırak: uzak

ı. 40/14

İblīs (Ar.): kötü, lanetli

i. 42/10

iç: gönül

i.+ i 41/14

içerü: iç taraf, içteki bölüm

i. 38/10

ihlās (Ar.): riyasız sevgi ve bağlılık

i. 40/18

iki: iki

i. 42/10

i.+ si 39/7

ikrār (Ar.): söyleme

i. 40/18

ile: 1. bağlama edatı

i. 39/19, 39/5, 39/8, 40/4

2. çekim edatı

i. 38/18, 39/1, 39/12, 39/7, 40/10,

40/18, 40/3, 41/5

ilerü: ön

i. 39/11

īmān getür-: Müslümanlığı kendi

isteği ile kabul etmek

ī. 42/6

in-: 1. yukarıdan aşağı doğru gelmek

i.- di 40/13

i.- er idi 40/16, 40/17

2. yukarıdaki bir yerden aşağıdaki bir

yere gelmek

i.- di 42/3

iñle-: acı ve üzüntü belirten sesler

çıkarmak

i.- yüp 40/19

ip: iplik

i.+ i 40/14

İsā (Ar.): Hz. İsa

İ. 39/5

ism-i a'zam (Ar.): Allah'ın en büyük ismi

i. 39/5, 40/15

işbu: işte bu

i. 42/18

işit-: duymak

i.- di 39/11, 42/8

kad̄ar (Ar.): çekim edatı

ķ. 38/19

kaķı-: öfkelenmek

ķ.- madan 42/8

kaķ a (Ar.): kale

ķ.+ sınıñ 40/7

kaķ a-yı zerīn (Ar. + Far.): altından

yapılmış kale

ķ.+ idi 39/6

kaķdır-: bulunduğu yerden almak

ķ.- amadı 38/16

ķ.- amaya 38/19

kaķkan: savaş aleti, savunma silahı

k.+ ın 42/4

kaķmu: herkes

ķ. 39/20

ķ.+ sı 42/11

kaķan: damarlardaki kırmızı renkli sıvı

ķ.+ a 42/8

ķ.+ ını 41/21

kaķanaT: uçmayı sağlayan organ

ķ.+ ı 40/1

kaķanda: ne zaman

ķ. 40/3

kaķapu: kapı

ķ. 41/1, 42/12

ķ.+ sı 40/7

ķ.+ ya 40/13

ķ.+ yı 41/2

kaķār (Far.): etki, işleme

k. eyle- 41/17

kaķarşu: bir kimsenin esas tutulan

yüzünün ilerisi, ön

ķ.+ sına 41/8

kaķad (Ar.): niyet

ķ. eyledi 38/15

kaķaşır (Ar.): kısa

ķ. 41/21

kaķat: huzur, ön

ķ.+ ına 39/4, 42/16

kaķatı: 1. hızlı

ķ. 39/21

2. kuvvetli

ķ. 41/15

kaķatı kaķatı: kızgın

ķ. 41/19

kaķaya: sert ve iri taş kütleli

ķ.+ ya 40/10

kaķayġu: dert, sıkıntı

ķ. 39/9

kaķayġu ye-: tasalanmak, üzölmek

ķ.+ sın y.- medim 42/7

ķ.+ sını y.- mez idi 40/19

kemend (Far.): uzun ip

k. 40/10, 40/12

k.+ i 40/15, 40/9

kendi / kendü: dönüşlölük zamiri

k.+ lerin 42/13

k.+ si 42/15

k.+ ye 40/14

kes-: bıçak vb. aletle ikiye ayırmak

k.- di 42/9

k.- em 39/13

k.- mişsiñ 41/21

Kesik Baş: başı dev tarafından

kesilen destan kahramanı

k. 39/20, 39/21, 40/10, 40/3

k.+ a 42/14

k.+ dır 38/12

k.+ ı 38/10

k.+ ın 40/4, 41/5

kez: defa

k. 39/2

kaķıl-: 1. yapmak, yerine getirmek

ķ.- mışam 39/14

2. yerine getirmek

ķ.- uridi 40/3

kaķışsa (Ar.): hikâye

ķ. 42/18

ķiyāmet (Ar.): ahiret, hesap günü

ķ.+ de 39/10

ķi (Far.): bağlama edatı

k. 38/11, 41/13, 41/2

ķim (I): bağlama edatı

k. 38/10, 39/15, 40/1, 40/11, 40/21, 40/3, 41/6, 42/3, 42/8

ķim (II): soru zamiri

k. 38/11, k. 41/11

ķimse: herhangi bir ķiři

k. 38/19

ķin̄ (Far.): garaz

k. 41/14

ķiři: kimse

ķ.+ lerin 41/10

ķo-: 1. izin vermek

ķ.- maz 39/9

2. geriye bırakmak

ķ.- dı 41/10

3. yaşamak

ķ.- mayam 42/2

4. salıvermek

ķ.- dı 40/15

ķol: organ adı

ķ.+ ına 42/4

ķ.+ ları 41/16

ķopar-: yerinden sökmek

ķ.- dı 41/2

ķulaç: yana açılmış iki kolun parmak

uçları arasındaki mesafe

ķ. 40/9

ķulaķ ur-: dinlemek

ķ.- muřlardı 38/9

ķurān (Ar.): kutsal kitap

ķ.+ ı 40/2

ķurtar-: zor durumdan uzaklařtırmak

ķ. 41/9

ķuyu: derin çukur

ķ. 40/14, 40/6, 42/13

ķ.+ dan 40/6

ķ.+ dır 40/7

ķ.+ sı 40/7

ķ.+ ya 39/9, 40/16

ķüfr (Ar.): Allah'ı inkâr durumu

k. 41/14

ķülhān (Ar.): hamamlarda ateř

yakılan kapalı ve geniş oda

k. 41/16

ķünbed (Far.): kubbe biçiminde olan yapı

k. 41/16

ķa'ın̄ (Ar.): lanetli

41/14, 42/3

ķaḥfil (Ar.): meclis, encümen

m.+ inde 39/14

ķeded (Ar.): yardım

m. eyle- 39/8

ķedīne (Ar.): yer adı

m. 42/15

ķelek (Ar.): ferişte

m.+ ler 39/4

ķendil (Ar.): yumuřak bez parçası

m. 40/4

ķenzil (Ar.): varılacak yer

m.+ e 39/18

ķürgizār (Far.): çayırılık, çimenlik

m.+ a 40/5

ķmi: soru edatı

m. 41/20

ķmināre (Ar.): camilerdeki yüksek ve

ince yapı

m.+ ye 41/13

ķmiřķāl (Ar.): ölçü birimi

m. 38/16

ķmu'cizāt (Ar.): mucizeler

m.+ ı 39/3, 40/2

m.+ ıla 39/3

m.+ ın 38/7

ķmuřḥaf (Ar.): Kuran

m. 40/2

ķMuřḥafā (Ar.): Hz. Muhammed

m. 38/7, 38/8, 41/11

m.+ nın̄ 42/16, 42/18

ķMüslimān (Ar.+ Far.): İslamiyet'e

inanan ķiři

m. 41/6, 42/2

m.+ lar 42/11

nağra (Ar.): haykırma, bağırma

n. 41/17

nağra ur- (Ar. + T.): nara atmak,
bağırarak

n.- dı 41/17, 41/18

namāz (Far.): İslam'ın beş şartından
biri

n. 40/20

n. kılar 41/3

n. kılar idim 39/5

n. kılar idi 40/3

n.+ ın kılar idi 40/20

ne...ne (Far.): bağlama edatı

n. 38/12

neT-: ne etmek, ne yapmak

n.- er 38/17

n.- esini 42/5

n.- eyim 40/19

nefes (Ar.): soluma, soluk

n.+ i 41/15

nev-civān (Far.): delikanlı, genç

n. oldu 42/14

neyle -: ne yapmak

n.- yüp 42/5

nūr (Ar.): ışık, İlahi bir güç tarafından
gönderildiğine inanılan parlaklık

n.+ a 38/11

n.+ dır 38/11

n. eylemiş 41/4

oğ(u)l: erkek çocuk

o.+ ım 39/7, 39/8

ok: savaş aleti

o. 40/2

oku-: sesli olarak söylemek

o.- dı 40/15

ol: 1. işaret sıfatı

o. 38/17, 39/17, 39/18, 39/21, 40/3,
40/7,

40/10, 40/11, 40/13, 40/18, 40/4,

40/6, 40/9, 41/14, 41/2, 41/3, 41/5,

42/2, 42/3, 42/6, 42/7, 42/11,

42/12, 42/14,

2. işaret zamiri

o. 38/15, 42/14

ol-: 1. gelip çatmak

o.- diğîn 40/20

2. gerçekleşmek, vuku bulmak

o.- a 40/11

o.- masun 39/15

o.- ur ise 38/18

oña: oda

o.+ da 41/6

otur-: 1. kaba eti üzerine bir yere

yerleşmek

o.- dı 40/21

2. ağırlığı kaba etlere vererek bir yere

yerleşmek

o.- dı 38/8

otuz biñ: otuz bin

o. 39/18

otuz üç biñ: otuz üç bin

o. 38/8

öl-: vefat etmek

ö.- di 42/10

ö.- em 39/13

öldür-: ölmesine sebep olmak

ö.- eyim 39/12

ömr (Ar.): yaşam

ö.+ ümde 42/7

ömrî geç- (Ar. + T.): yaşamak

ö.- er 40/8

öñce: evvel

ö. 40/2

öp-: öpmek

ö.- er 40/4

pāre (Far.): parça

p. 42/10

pāre pāre (Far.): parça parça

p. eylerem 42/1

parmağ getür-: şahadet getirmek

p. 42/6

peygāber (Far.): Allah'ın elçisi

p.+ i 38/14

Resūl (Ar.): peygamber, Hz.

Muhammed

r. 38/17, 39/15

r.+ e 39/12

r.+ iñ 38/9

Resūlallāh (Ar.): Allah'ın elçisi

r. 39/8

rūḥ (Ar.): can, tın

r.+ ına 42/18

şan-: zannetmek

ş. 41/2

ş.- asın 38/11, 40/1

şanki (T. + Far.): bir şeyin

gerçekmiş gibi

izlenim uyandırdığını belirtmek için

kullanılan söz

sā'at (Ar.): zaman dilimi

s. 40/21

şağ selāmet (T. + Ar.): sağ salım

ş. 42/16

şaḥābe (Ar.): Hz. Muhammed'i

görmüş

ve onun sohbetinde bulunmuş

kimseler

ş. 38/8, 39/18

şakallu: sakalı olan

ş. 38/11

şalavāt getür-: Hz. Muhammed'e

saygı bildirmek için dua okumak

ş.+ ı g.- di 40/16

saña: sen zamirinin yönelme durumu

ekiyle genişletilmiş şekli

s. 39/15

sarāy (Far.): ihtişamlı ve büyük yapı

s. 41/2, 42/9

s.+ a 41/13

s.+ da 41/2

s.+ ı 41/4

seccāde (Ar.): namazlık

s.+ si 41/5

secdeye var- (Ar. + T.): secde

etmek

s.- dı 41/1

sekiz: sekiz

s. 40/21

selām (Ar.): eslenme

s. 42/18

sen: II. teklik kişi zamiri

s. 41/20, 41/21

s.+ i 42/1, 42/2

s.+ iñ 39/10, 41/20

şıçra-: hızla ileriye atılmak

ş.- dı 41/13

şıdķ (Ar.): doğruluk

ş.+ ıla 40/18

sil-: bir şeyin ıslaklığını gidermek

s.- er 40/4

siz: II. çokluk kişi zamiri

s.+ e 41/11

s.+ i 41/12

şoruş-: karşılıklı birbirine sormak

ş.- dılar 42/17

söyle-: dile getirmek, anlatmak

s.- r 38/12

s.- yem 38/7

söz: laf, kelam

s.+ e 38/5

s.+ i 39/11

s.+ ine 38/9

s.+ leri 42/8

şüret (Ar.): şekil

ş.+ ine 39/4

sür-: at, araba vb. yönetmek, sevk

etmek

s.- diler 40/5

s.- er idi 39/21

şād (Far.): mutlu, sevinçli

ş. olup 42/17

şāḥ-ı çmār (Far.): büyük çınar

ş. 41/16

şehīd (Ar.): Allah yolunda ve din

uğruna ölen kimse

ş. olmuş 38/13

şehr (Far.): şehir, merkezi yerleşim

yeri

ş.+ im 39/6

şeker (Far.): hoş, güzel

ş. 38/9

şerḥ (Ar.): açıklamak

ş. eyleyem 38/7

Şeyḥ Abdullāh (Ar.): Kesik Baş'ın

asıl ismi

ş.+ idi 39/6

şimdi: şu an

- ş. 42/1
şol: şu, işaret sıfatı
ş. 39/21
şöyle: şu şekilde
ş. 41/15
şük(ü)r (Ar.): Allah'a duyulan minneti dile getirme
ş. ederdi 40/18
taşlı (Far. + T.): yaralı
t. durur 41/7
taş u taş: her yer
t. 40/1
taşın-: kuşanmak
t.- dı 39/19
taş: dam, yüksekçe yer
t.+ ı 41/16
tamām (Ar.): tamamlanmış, bitmiş
t. oldu 42/18
Ta'ān: yaratıcı
t. 41/4
t.+ niñ 42/6
t.+ ya 40/18
Ta'ān'niñ arslanı: Hz. Ali
t. 40/13
ta'pu: kulluk
t. kıldı 41/1
taş: sert cisim, kaya parçası
t.+ na 42/9
tekbīr getür- (Ar. + T.):
Allahuekber sözüyle başlayan duayı okumak
t.- ürdi 40/16
temür: demir
t. 41/1
tış: dış, görünüş
t.+ ı 41/14
tīmār (Far.): yardım
t. eylemişem 39/2
toqın-: temas etmek
t.- ursa 41/15
tol-: sarmak, kaplamak
t.- mişıdı 41/14
tolu: tamamen dolmuş olan
t.+ mış 41/5
tur-: 1. ayaga kalkmak
t.- 39/11
t.- up 38/15
2. bulunmak
t.- mişam 39/14
tuñ gel-: ayağa kalkmak
t.- dı 41/18
tuñ-: 1. öyle saymak, düşünmek
t.- iñ 40/11
2. bir yere yönelmek
t.- dı 42/15
3. kavramak
t.- dı 38/16
tütün: duman
t.+ i 41/3
u / ü (Far.): ve bağlacı
u. 38/16, 40/16, 41/14, 41/15
uc: bir şeyin baş veya son noktası
u.+ ın 40/10, 40/12
u.+ yla 40/20
uç-: havada yol almak
u.- a. 40/1
u.- ar 40/1
ur-: elindeki bir şeyi hızla vurmak, çarpmak
u.- a 42/3
u.- dı 38/14, 42/5
u.- ur 41/18
uşşı giT-: şaşırmaq, korkmaq
u.- er 38/17
uyan-: uyku durumundan çıkmak
u.- madı 41/17
u.- up 41/18
uykuya var-: uyumaya başlamak
u.- mişdı 41/14
uyu-: uyku durumunda olmak
u.- ya 39/9
vaqt (Ar.): zaman
v.+ i 40/20
var: mevcut olan
v. 40/9, 41/2
v.+ dı 40/6
v.+ dır 40/1

- v.+ idi 38/12, 39/7
var-: belli bir yere gitmek, ulaşmak,
vasıl olmak
v.- alar 41/8
v.- ayım 39/12
v.- ırdım 39/4
v.- ısam 39/16
v.- ma 39/15
v.- mışam 39/2
velī (Ar.): Allah dostu
v. 40/13, 42/16
vēr-: 1. yollamak, sevk etmek
v.- di 42/1
2. bırakmak
v.- di 42/15
yā (Ar.): seslenme edatı
y. 38/17, 39/8, 39/15, 40/7, 41/20,
41/9, 42/2
yā...yā (Far.): bağlama edatı
y. 39/13
yārī (Far.): yardım
y.- kıla 38/7
yaş: ıslaklık, nem
y.+ ıla 39/20
yaşa-: ömür sürmek
y.- 42/12
yavlaq: pek, çok
y. 40/16
ye-: ağzıyla çiğneyerek yutmak
y.- di 39/8, 41/10
y.- diği 40/8
y.- yem 42/2
yedi: yedi
y. 40/2, 40/5
y. gün y. gece 40/17
yer: 1. toprak
y. 39/13
y.+ e 38/14, 40/21
2. bulunulan konum
y.+ini 42/15
y.+ imden 38/19
y.+ inde 40/19
y.+ inden 38/16, 41/18
3. zemin
y.+ e 42/3
yēr eyle-: iyice yerleşmek
y.- miş 41/4
yéryüzi: yeryüzü
y.+ nde 39/3
yēt-: bir yere ulaşmak
y.- di 42/16
yıqıl-: harap olmak
y.- dı 42/10
yine: tekrar, bir kez daha
y. 41/18, 42/16
yok: mevcut olmayan
y. 38/13, 39/16
yol: yürümeye uygun yer
y.+ ını 42/15
yuvarlan-: hızla gitmek
y.- ur 40/1
yürü-: gezmek, dolaşmak
y.- rdım 39/3
yüz (I): çehre, görünüş
y.+ i 41/4
y.+ in 40/4
y.+ ine 38/11, 38/9
y.+ ini 38/14
yüz (II): yüz
y. 41/10
yüz biñ: yüz bin
y. 42/18
zār (Far.): ağlama, inleme
z. eyledi 39/19
zārī (Far.): ağlama
z. kıldı 38/14
zārī zārī (Far.): ağlaya ağlaya
z. 38/14
zerre (Ar.): çok küçük parçacık
z. 38/16, 38/19
ziyān gel- (Far. + T.): zarar görmek
z.- e 39/15
Zülfikār (Ar.): Hz. Ali'nin kılıcı
z. 39/11, 39/12, 39/19
z.+ ı 42/9